

Rosmalla

Een uitgave van
Heemkundekring
Rosmalen

**Herinneringen
van een
misdienaar**

Het Hinthams
kerkkoor in 1938

Zr. Francesco van
Pinxteren,
een sterke vrouw uit
onze omgeving

Jaargang 34 nr 2

In deze uitgave

Herinneringen aan mijn tijd als misdienaar

5

Jo Versteijnen, Henk Savelkouls en Wim van Son
denken terug aan hun tijd als hulpjes van de priester.

14

Kerkkoor van de parochie Anna

Een prachtige passe-partout met een foto van het Hinthamse
kerkkoor in 1938.

En verder

- 4 Voorwoord
- 16 Onze buurmans was een kluizenaar
- 18 Bouwen aan de Linie 1629 op weg
naar 2029

- 22 Dronebeelden langs
het Maxima kanaal
- 24 Èppelkes van Oranje

28

Twee sterke vrouwen uit onze omgeving

Deel 1: Zr. Francesco van Pinxteren.

Rosmalla

Rosmalla (ISSN 0925-2894) wordt 4 keer per jaar uitgegeven onder eindverantwoording van het bestuur van Heemkundekring Rosmalen.
Hoff van Hollantlaan 1
5243 SR Rosmalen

Website:

www.heemkundekringrosmalen.nl

Bestuur Heemkundekring Rosmalen:

- Giedie Heijmans, voorzitter
- Marja Spierings-Voets, secretaris
- Wim van Son, penningmeester
- Peter van Hoek, lid
- Hans Groenewoud, lid
- Piet Korsten, lid

Werkgroep Redactieraad Rosmalla:

- Nieke Roos
- Hans Groenewoud
- Michiel van Heumen
- Wim van Son
- Antoinette van Grinsven-Raijmakers
- Wil Coppelmans (lay-out en tekstverwerking)

Productie:

- Nextprint B.V. Den Bosch

Losse nummers:

- € 5,50 per uitgave

Kopijadres:

- rosmalla@heemkundekringrosmalen.nl

Ledenadministratie:

- ledenadministratie@heemkundekringrosmalen.nl

Uitgave van

Iedere auteur draagt persoonlijke verantwoordelijkheid voor zijn of haar artikel. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd tenzij bronvermelding plaatsvindt.

Voorwoord

Wat de val van Den Bosch heeft betekend voor Rosmalen.

In 1629 viel de vesting 's-Hertogenbosch na een behoorlijk lange belegering door het Staatse leger van Frederik Hendrik uit de Noordelijke Nederlanden. In 2029 is dat 400 jaar geleden. De val heeft grote consequenties gehad voor de stad en de omgeving, waaronder Rosmalen. Het ging echter nog veel verder: de gebeurtenis luidde uiteindelijk de ondergang in van het enorme Spaanse keizerrijk.

Als Heemkundekring Rosmalen willen we eveneens een steentje bijdragen aan de herdenking. De komende Rosmalla's willen we middels artikelen die aan dit onderwerp zijn gewijd proberen duidelijk te maken wat de val voor onze omgeving heeft betekend en wat er mogelijk ook in ons woongebied van terug te vinden is.

We wensen u weer veel leesgenoegen!

Foto voorzijde

De Lambertuskerk van binnen.

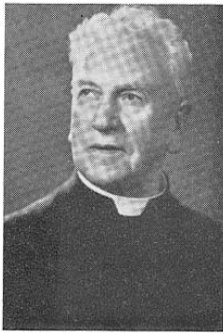
Foto achterzijde

De Lambertuskerk van buiten.

Jo Versteijnen

Herinneringen aan mijn tijd als misdienaar

In mei 1952 vierde pastoor Van der Meijden zijn 50-jarige priesterfeest. Op een van de bij die gelegenheid gemaakte foto's staat hij omringd door zijn hulpkapelaan Vogels en koster Piet Daamen en een aantal onmisbare misdienaars en acolieten die in die periode in functie waren.

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER
De Zeereerw. Heer

Hubertus, Johannes, Antonius van der Meijden

Geboren te Bortel 20 mei 1877
Priester gewijd 20 mei 1902
Assistent te Maren 12 december 1902
Kapelaan te Groesbeek 8 mei 1903
Kapelaan te Heusden 30 september 1910
Rector Moederhuis van de Zusters Franciscanessen
te Oirschot 4 februari 1914
Pastoor te Rosmalen 12 oktober 1923
Eervol ontslag 16 november 1956
Overleden in het St. Oda-gesticht van de Zusters van
Schijndel te St. Oedenrode 29 mei 1957; en begraven
op het St. Lambertuskerkhof te Rosmalen.

Een wijs, edel en goed priester, met een groot en warm hart is met hem heengegaan.

Bemilde parochianen van St. Lambertus, gij weet, van de eerste dag af, dat ik tot u kwam, hoe ik met u geweest ben en hoe ik niet geweigerd heb u datgene te leren en te verkondigen, wat u dienstig was. Vergeet mijn lessen en vermaningen niet, dient de Heer in waarheid en liefde en de God des Vredes zal met u zijn. Blijft mij gedenken in uw gebeden.

Dierbare familie, al heeft de dood een scheiding gebracht, in Jezus' Goddelijk Hart blijven wij toch verenigd. Mag ik ook op uw gebed rekenen. Zeereerw. Neef, wees mij indachtig aan het Altaar en Gij Eerw. Nichten gedenkt mij in Uw stille eenzaamheid.

Dank aan hen die mijn levensavond verlichten.
God lone het U

Mijn broeders in het Priesterschap, schenkt mij de gedachtenis in het Memento van de overledenen van Uw H.H. Missen. Laat onze vriendschap niet eindigen bij het graf.

O Maria, Onbevleete Ontvangen, wees een Voor-spreker voor Uw trouwe vereerder bij het Hart van Uw Goddelijke Zoon.

Dat Hij ruste in vrede.

Hubertus Johannes Antonius van der Meijden

Geboren op 20 mei 1877 in Bortel. Hij werd tot priester gewijd op 20 mei 1902. Op 12 december 1902 werd hij aangesteld als assistent in Maren.

Op 8 mei 1903 werd hij kapelaan in Groesbeek. Op 30 september 1910 werd hij aangesteld als kapelaan in Heusden.

Op 4 februari 1914 werd hij rector op het moederhuis van de zusters Franciscanessen in Oirschot. Op 12 oktober 1923 werd hij aangesteld als pastoor te Rosmalen. Dat bleef hij tot zijn eervolle ontslag op 16 november 1956.

Hij mocht uitrusten in het Sint Oda-gesticht van de zusters van Schijndel in Sint-Oedenrode. Aldaar is hij overleden op 29 mei 1957. Hij ligt begraven op het kerkhof in Rosmalen.

Misdienaars waren de hulpjes van de priester tijdens de misviering. Ze werden meestal geselecteerd uit de middelste en hogere klassen van de naastgelegen jongensschool. Dat was doorgaans de taak van kapelaan Vogels en het onderwijzend personeel. De kandidaten moesten namelijk slim genoeg zijn om een beetje Latijn te leren en om af en toe een schoolles te kunnen missen als ze onder

schooltijd werden opgeroepen voor hulp bij een begrafenis of bruiloft. Ze moesten ook fysiek sterk genoeg zijn om tijdens de mis het zware missaal te kunnen verplaatsen van de ene zijde van het altaar naar de andere zijde. Ze mochten ook zelf ja of nee zeggen als ze geselecteerd werden. Niet iedereen had zin in deze eervolle functie.

ZILVEREN PASTORAAT TE ROSMALEN

Ter gelegenheid van het zilveren pastoraat van pastoor J. A. van der Meijden te Rosmalen is er een groot feest-program samengesteld. Er wordt een H. Missie in de parochiekerk van de Lambertus gehouden van Zaterdagavond 2 October tot en met Zondag 10 October. Op 10 October zal de pastoor door de gehele parochie gehuldigd worden.

Bericht uit de *Provinciaal Noordbrabantsche Courant Het Huisgezin* op 5 oktober 1948

De pracht van Uw natuur
toont ons Uw grote liefde voor de mens.

WIL IN UW GEBED GEDENKEN MARINUS HENRICUS VOGELS

geboren te Strijp/Eindhoven 1 januari 1910.
priester gewijd 22 mei 1937.
kapelaan te Berkdijk 15 augustus 1937.
kapelaan te Rosmalen 14 november 1941.
pastoor te Velddriel 18 augustus 1961.
pastoor te Handel 15 oktober 1965.
emeritus-pastoor 1 september 1977.
vicarius oeconomus tot 15 november 1977.
Overleden te Helmond 2 mei 1987.
Begraven te Handel 6 mei 1987.

Hij is - en terecht is dat bij ons een gewone zegwijze - „een andere Christus“. Immers hij bekleeft de plaats van Christus' persoon, volgens dit woord: „Gelijk de Vader Mij gezonden heeft, zo ook zend ik U“ en evenals zijn Meester zingt hij „glorie aan God in den hemel“ en verzoondigt hij vrede „aan de mensen van goede wil“. (uit de ENC. ad Cath. Sac.)

Familie, parochianen uit Berkdijk, Rosmalen, Velddriel en Handel, en allen die mij gekend hebben, vergeef mij, waar ik tekort geschoten ben of misschien zelf gefaald heb, en waar ik goed gehandeld heb, dank daarvoor de Heer, want het was Zijn genade die dat in en door mij gedaan heeft.

Zeer jong nog Heer is mijn aardse moeder mij ontvallen, maar toch heb ik steeds voor mij gezorgd door hen die mij hebben opgevoed, en, wonderlijk genoeg, helpt Gij mij in de laatste jaren van mijn leven steeds inniger met Uw moeder doen omsingelen en daarom vertrouw ik, dat, hoe onwaardig ook, zij mij bij U zal brengen en bij allen, die mij reeds voorstellingen en bijzonder ook bij haar die ik in mijn aardse leven niet heb gekend.

Vast gelovende in het „eeuwig leven“ zeg ik dan ook tot U allen, met dank voor alles wat U voor mij geweest zijt, tot weerziens bij ons aller Vader.

In het bijzonder bedank ik Bertha voor de vele jaren van goede zorg aan mij besteed.

Ja Heer, ik ben niet waard dat ik tot U kom, maar spreek slechts een woord en ik zal gezond zijn.

Lieve Vrouwe van Handel, bidt voor ons allen.

Voor Uw aanwezigheid bij de uitvaart en de begrafenis van onze dierbare heerbroer, heer-oom en huisgenoot, danken wij U hartelijk.

Familie Vogels
Familie de Groot
mevr. H. van Griesen

Petrus Daamen

Geboren op 13 maart 1909 in Stratum bij Eindhoven. In 1931 aanvaardde hij de functie van koster in de Lambertusparochie te Rosmalen. Hij trouwde op 12 juni 1939 in Rosmalen met Arnolda Timmermans. Arnolda werd geboren in Rosmalen op 5 juli 1902 en overleed daar op 21 februari 1981.

Op hun trouwakte stond als beroep van Piet Daamen koster vermeld. Arnolda haar beroep was het maken kleren. Het echtpaar kreeg twee kinderen. In 1954 woonde het op het adres G114, dat later werd omgedoopt tot Deken Fritsenstraat 6. Dit was in het rijtje huizen met Bertus van der Westen (nummer 2) en Jan Versteegen (nummer 4).

Zo woonde Piet mooi dicht bij zijn werkplek. Hij was de man die alles regelde met betrekking tot de Lambertusparochie dat buiten de geestelijke taken van pastoor of kapelaan lagen. Ook zorgde hij dikwijls voor de tekst en opmaak van bidprentjes voor overleden personen.

Hij was jarenlang zeven dagen per week een belangrijke persoon op de achtergrond van de organisatie rond de Lambertusparochie. Op 24 augustus 1997 overleed hij in Vught op 88-jarige leeftijd. Hij ligt begraven op het kerkhof naast zijn Lambertuskerk.

Marinus Henricus Vogels

Geboren op 1 januari 1910 in Strijp. Hij werd deels opgeleid op het Kleinseminarie Beekvluit in Sint-Michielsgestel. Op 22 mei 1937 werd hij tot priester gewijd. Op 14 november 1941 werd hij aangesteld als kapelaan te Rosmalen. Hij bleef daar in die functie tot 28 augustus 1961, toen hij zijn welverdiende promotie kreeg tot pastoor in Velddriel. Op 15 oktober 1965 werd hij aangesteld als pastoor in Handel. Hij is op 2 mei 1987 overleden in Helmond en ligt begraven in Handel.

*Voorste rij van links naar rechts: Henk Savelkouls, Huub Pennings, Felix Duffhues, Jan Daamen, Ad van der Doelen
Tweede rij: Gerard Evers, Giel Hanegraaf, Wim Heijmans, Willie Maas, pastoor Van der Meijden, Wim van Rosmalen,
Jo van Lokven, Tonnie van der Biezen, Grad van Hoek, Cor Timmmersmans.
Derde rij: Rinie Willemen, Willie van den Elzen, kosten Piet Daamen, Rien van Creij, Theo Heijmans,
Lamber van den Elzen, Henk Vos, kapelaan Vogels, Antoon Heijmans, Gerard van den Hanenberg*

Door de jaren heen hebben veel Rosmalense jongens hun plicht vervuld als misdienaar of als ze groter werden eventueel als acoliet (gevorderde). In ons archief in de kelder zitten nog een paar formulieren met namen en data uit het tijdsbestek van 14 november 1941 tot en met 17 augustus 1961. Deze lijsten zijn opgemaakt bij het vertrek van kapelaan Vogels uit Rosmalen. Er staan zelfs vijf namen op die tussen september 1938 en november 1943 misdienaar waren. Dat waren Albert Coppens, Antoon van der Wijst, Herman Coppens, Leo van den Dungen en Leo Kappen. Op de formulieren staan de geboortedatum en de periode waarin zij misdienaar zijn geweest.

10Jan.36	Joh.Versteijnen	3Dec.47-1Aug.49	11Juni48	Peter Heymans	30Mrt57-
23Mei 38	Ant.Heymans	9Dec.47-18Aug.58	3Juli 48	Sjef v.Iersel	30Mrt57-29Aug.60
27Juni37	Tonny v.d.Biezen	11Dec.47-18Aug.58	26Oct.48	Bert v.Herpen	30Mrt57-
18Jan.38	Rini Willemen	12Febr.48-9Nov.58	20Sept.44	Antoine Heymans	21Jan.58-
17Mrt38	C.Timmermans	16Febr.48-	29Dec.48	K.Hilderink	21Jan.58-6Apr.61
26Juni39	Felix Duffhues	1Sept.48-31Aug.51	1Mrt 49	T.v.Nistelrooy	21Jan.58-
28Juni39	Gidi Hanegraaf	3Sept.48-28Dec.58	10Mei49	H.v.Nuland	21Jan.58-
5Mrt.38	W.v.d.Elzen	1Mei 49-	1Juni49	Fr.Groos	21Jan.58-
20Juli38	W.v.Rosmalen	2Sept.49-31Jan.60	1Juni49	Ferd.Groos	21Jan.58-
5Jan.40	Wim Heymans	3Sept.49-31Aug.55	12Nov.49	Adr.v.Hittum	1Sept.58-
29Aug.40	Ger.v.Hoek	19Juli50-15Juli56	19Nov.49	Ger.Heesakkers	1Sept.58-
20Aug.40	Joh.v.Lokven	19Juli50-6Dec.58	26Nov.49	T.v.Lokven	1Sept.58-
22Apr.41	Piet Duffhues	19Juli50-9Apr.54	1Febr.50	Joost v.Iersel	1Sept.58-
3Jan.42	Jan Daamen	19Juli50-16-2-1968	26Sept.51	Aug.d.Laat	29Apr.59-
9Aug.40	Jan v.Lokven	27Jan.51-25Nov.57	24Febr.51	Joh.de Bijl	13Mei 59-
21Jan.42	Hub.Pennings	18Sept.51-9Mei 55	2Mrt.51	L.Heymans	13Mei 59-
5Mei 42	Henk Savelkouls	21Sept.51-	22Apr.51	Leo v.Grinsven	13Mei59-
14Nov.40	Willy Maas	26Sept.51-29Aug.54	18Juni51	Ad.v.Alem	13Mei 59-
20 Mei 42	Ad.v.d.Doelen	28Sept.51-22Juni54	2Juli 51	Kees v.Berdt	13Mei 59-
18Nov. 40	Ger.Evers	10Mrt.52-25Nov.57	10Sept.51	Tini Heymans	13Mei 59-
17 Oct.42	Frans Vos	20Sept.52-	29Dec.51	Kees v.Iersel	26Mrt.60-
16Juli 43	L.v.Alem	20Sept.52-	25Febr.52	Wim v.Son	26Mrt.60-
7Mei 43	Fr.Hagendoorn	12Juni53-22Apr.56	25Apr.52	Reij Westerlaken	2Febr.60-
23Nov.43	Fr.v.d.Ven	12Juni53-1Apr.54	26Febr.50	J.v.Beekveld	23Dec.60-
25Juli44	Hans Hagendoorn	12Juni53-22Apr.56	4Apr.50	Chr.v.Vugt	23Dec.60-
27Jan.45	Wim de Laat	12Juni53-	31Aug.50	J.v.d.Heuvel	23Dec.60-
15Apr.45	Fred.Duffhues	12Juni53-9Apr.54			
16Apr.45	Wim Wijns	12Juni53-			
27Oct.43	Tarc.Schuring	1Sept.53-			

Gedeelte uit de lange lijst van misdienaars. Mijn geboortjaar is onjuist, moet zijn 1938.

Jarenlang, in elk geval tussen 1945 en 1961, werden de misdienaars voor hun bewezen diensten getrakteerd op een vakantieweek op een boerderij in de omgeving van Veldho-

ven, maar ook wel een keer. Door de jaren heen hebben veel Rosmalense jongens hun plicht vervuld als misdienaar of als ze groter werden eventueel als acoliet (gevorderde).

1 -21/23 Aug.1945 -23 pers. Leende - f 115	Leiders:	Ant.Dirks	10 maal	(o)
2 -20/22 Aug.1946 -23 pers-Veldhoven- f 100		J.de Bok	9 "	(o)
3 - 5/7 Aug.1947 -46 pers-Veldhoven- f 214		Jos Eggenhuizen	8 "	(o)
4 - 3/6 Aug.1948 -48 pers-Veldhoven- f 202		H.Coppens	6 "	(o)
5 - 9/12 Aug.1949 -51 pers. Leende f 225		W.Westelaken	6 "	(o)
6 -16/19 Aug.1950 -57 pers-Veldhoven- f283		N.Willemsen	5 "	(pr)
7 - 7/10 Aug.1951 -58 pers-Veldhoven- f 382		L.v.Iersel	4 "	(o)
- 5/8 Aug.1952 (niet doorgegaan-kinderverlamming)		Ant.v/d Elzen	3 "	
8 - 4/7 Aug.1953 -38 pers-Veldhoven- f 303		J.Razenberg	3 "	(o)
9 - 3/6 Aug.1954 -35 Pers-Veldhoven- f 288		P.Verstegen	3 "	
10 - 9/12 Aug.1955 -36 pers-Veldhoven- f 323		Ad.de Vries	3 "	(o)
11 - 7/10 Aug.1956 -31 pers-Veldhoven- f 368		M.v/d Pas	2 "	(o)
12 - 6/9 Aug.1957 -33 pers-Veldhoven- f 379		C.Appelman	1 "	(pr)
13 - 4/8 Aug.1958 -45 pers-Veldhoven- f 637		Ant.v.Hoof	1 "	
14 -10/14 Aug.1959 -44 pers-Veldhoven- f 661		Leo Kappen	1 "	
15 - 1/5 Aug.1960 -48 pers-Veldhoven- f 711		H.Timmermans	1 "	
16 -31J-4/5Aug.1961-56 pers-Veldhoven- f1100		H.Vogels (Kap.)	16,"	

1 Leende bij Fam.Groenen. 2 Veldhoven bij Fam.J.Klaasen-Verberne-
3 en 4 en 6 t/m 16 bij Families J.Klaasen-Verberne en W.Smits-Klaasen.
5 Leende bij Families J.v/a Palen en H.v.Dijk.
16 ook naar Leuth bij Fam.Wed.W.Jeukes-v.Meurs
Enkelvoudig zijn met onze reizen meegeweest 17 Leiders en 214 jongens=231 personen.
M.H.Vogels,Kap.H.Lambertus Rosmalen(Pastoor Velddriel)

Overzicht van de uitjes tussen augustus 1945 tot het vertrek van kapelaan Vogels in augustus 1961

In ons archief in de kelder zitten nog een paar formulieren met namen en data uit het tijdsbestek van 14 november 1941 tot en met 17 augustus 1961. Deze

lijsten zijn opgemaakt bij het vertrek van kapelaan Vogels uit Rosmalen. Er staan zelfs vijf namen op die tussen september 1938 en november 1943 misdie-

naar waren. Dat waren Albert Coppens, Antoon van der Wijst, Herman Coppens, Leo van den Dungen en Leo Kappen. Op de formulieren staan de geboortedatum en de periode waarin zij misdienaar zijn geweest.

Jarenlang, in elk geval tussen 1945 en 1961, werden de misdienaars voor hun bewezen diensten getrakteerd op een vakantieweek op een boerderij in de omgeving van Veldhoven, maar ook wel een keer in Leende en Leuth. Bekende verblijfadressen waren bij de families J. Klaasen-Verberne en W. Smits-Klaasen. Als begeleiders gingen dan meestal onderwij-

Afscheid van een bekwaam en geliefd priester. Kapelaan Vogels met zijn acolieten gefotografeerd bij zijn afscheid in 1961 na zijn aanstelling als pastoor in Velddriel.

zers mee om de diverse taken te verdelen, activiteiten te regelen en te zorgen dat het geheel niet uit de hand liep.

Deze weken waren een welkome afwisseling van het soms toch wel saaie leven in ons kleine dorp. Op vakantie naar het buitenland of een camping was er toen nog niet bij. In de zomerperiode moest de jeugd dikwijls meehelpen met klusjes rond het huis en vooral de boerenzonen werden thuis op de boerderij ingezet bij het vele werk. Betaalde klussen zoals vakken vullen waren nog niet uitgevonden. Verder moest het gros van de jongeren zichzelf maar bezig zien te houden met wat voetballen of andere activiteiten. Voor de misdienaars was het dus een buitenkans als ze mee mochten op een van de vakantieweken. Daar werd dan ook gretig gebruik van gemaakt.

Mijn carrière als jong misdienaartje begon in de winter van 1947 op 3 december en eindigde op 1 augustus 1949. Ik werd geen acoliet. De reden van dat stoppen was dat mijn vader ongeneeslijk ziek werd en ik als oudste jongen in een gezin van zes kinderen thuis de nodige taken/klusjes van hem over moest nemen.

Bij de eerste missen die je moest dienen, was het wel spannend, maar je was goed voorbereid op je taak. Kapellaan Vogels en een oudere mis-

dienaar (acoliet Rien van Creijl) hadden me ingewijd in het ritueel en in het weinige Latijn dat je moest kennen voor als je antwoord moest geven op

*Jonge misdienaars voor de eerste keer op kamp,
bij de familie Klaasen in Veldhoven*

het gebed van de priester (Dominus vobiscum, et cum spiritu tuo). Alleen het Confiteor was langer en moeilijker. Omdat ik redelijk dicht bij de kerk woonde (op de Bergt), was ik dikwijls de pineut voor de vroege missen.

Een mooi voorval tijdens een mis is me altijd bijgebleven. Na de consecratie moesten de vingers van de priester en de kelk waarin de hosties waren gewijd, gezuiverd worden. Deze handwassing gebeurde met wat water en wijn. De vloeistoffen moest je als mis-

denaar uit twee karafjes over de priester zijn vingers gieten, waarna hij de kelk leegdrank. Bij pastoor en kapelaan gingen dan vrij snel de duimen omhoog als teken dat ik kon stoppen met gieten. Soms werd de mis gedaan door een missionaris die op verlof was. Toen ik eens aan kwam lopen met mijn karafjes met waswater en wijn, sprak de missionaris heel zachtjes tegen me: "Jongen, geen water maar wel veel wijn." De goede man had schijnbaar lang droog gestaan.

Tijdens het misdienen waren we normaal gekleed in het zwart-wit, maar bij kerstmis, Pasen en andere speciale gelegenheden mochten we onze mooie rood-witte jurk (sorry, toog) aan. Dat was schitterend en we waren dan zo trots als een pauw.

Ik heb tweemaal meegedaan aan het kampeerkamp. Het was altijd een gezellig gebeuren met bekende gezichten als begeleiders en een fijne onderlinge sfeer. Sporten, wandelen, kampvuren, slapen in een grote stal – een vreemde gewaar-

wording, maar wat was er nog meer te wensen.

Herinneringen van Henk Savelkouls

Als jongetje van 9 jaar werd Henk op 21 september 1951 ingeschreven in het register van misdienaars. Hij bleef actief in diverse functies tot 1961. Vanaf het verafgelegen "d'n Hennist" moest hij regelmatig al vroeg naar de kerk om zijn taak als misdienaar te vervullen, ook bij slecht weer. Hij ging maar liefst negen keer mee met een vakantietrip.

Op de St. Joseph-jongens-

school was een wekelijkse godsdienstles. Ook werd de Catechismus overhoord. Hierin stond alles om een goed katholiek te kunnen heten. Kapelaan Vogels vroeg toen aan enkele jongens uit de grote derde klas om het "leger" van misdienaars te komen versterken. Jan, de zoon van koster Piet Daamen, Ad van der Doelen, Huub Pennings en ikzelf moesten thuis maar eens toestemming vragen aan onze ouders. Spannend was het wel om dit te vragen want het doorbrak de wekelijkse gang van zaken. In het weekend ging ik immers met

ons moeder en een van mijn oudere broers, Herman of Jan, samen in het rijtuig met paard naar de kerk. Zo'n kerkbezoek in het gezin met zes kinderen was verplichtend en zeker niet vrijblijvend.

Mijn vraag viel thuis gelukkig in goede aarde. Mijn ouders beschouwden misdienaar worden toch wel als een erebaantje. Hun zoon daar vooraan in hun vertrouwde Lambertuskerk regelmatig te zien optreden was wel eervol.

De eerste kampweek in 1954 verbleven de jonge misdie-

Jan Groos en Jo Heijmans vullen slopen met hooi voor de nacht

naars op de grote boerderij van de familie Klaasen – familie van kapelaan Vogels – in Veldhoven. De leerkrachten van de St. Josephschool lieten niks aan het toeval over. Vooral meesters De Bok en Dirks waren de grote animatoren die de activiteiten zorgvuldig hadden voorbereid en zelf met veel enthousiasme daadwerkelijk deelnamen. De grote hoeveelheid verzamelde kampeerspullen werden bewaard op de grote zolder van de jongensschool in Rosmalen.

Dan kwam de grote dag dat de groep jongste misdienaars voor het eerst op kamp gingen. De deelnemende jongeren hadden vol spanning uitgekeken naar deze week. Veel jongens waren immers nog nooit eerder en zonder ouders op "vakantie" geweest! De karavaan met auto's en een vrachtauto vertrok vanaf de school onder grote publieke belangstelling van de ouders. Parkeerruimte was er ook vol op bij de boerderij van Jan Klaasen en alle spullen werden vlak bij de grote stal uitgeladen.

De handen moesten uit de mouwen worden gestoken voor het klaarmaken van de "slaapzaal". Eerst werd het stro en hooi van de hooizolder gehaald en in de stal verspreid

tot een goede onderlaag waar later de dekens konden worden gespreid. Slaapzakken bestonden toen nog niet. Belangrijk was ook het vullen met hooi in de meegebrachte slopen.

Herinneringen van Wim van Son

Wim begon zijn carrière bij het corps misdienaars als 8-jarige op 26 maart 1960.

Ik kan mijn misdienaarstijd nog zo voor de geest halen. Ik weet nog dat ik op een gegeven moment uit de tweede klas (!) gehaald werd samen met Cees van Iersel en René Westerlaken. Wij mochten misdienaar worden! Een spannende tijd volgde want toen werden de diensten nog volledig in het Latijn gedaan en wij moesten als kleine mannekes hierin mee. Onder leiding van kapelaan Vogels werden we ingewijd in de rituelen. We kregen een klein boekje waarin vooral de antwoorden stonden die we moesten geven. Na het onze vader: "Sed libera nos a malo. Dominus vobiscum: et cum spiritu tuo." En het moeilijkste: het hele Confiteor. Eigenlijk hadden we geen flauw idee wat het betekende.

Vanaf de eerste mis die ik moest dienen, kreeg ik een

toog aan die door de zusters waren genummerd van 0 tot 5. Ik kreeg nummer 0 (de kleinste), maar ik moest toch nog een koordje om mijn middel doen omdat die toog nog te lang was (of ik te klein). Lastig was het bij het omdragen van het boek van rechts naar links van het altaar in verband met het epistel en het evangelie. Je trapte dan bij het beklimmen van het altaar weleens op de onderkant van die toog en dan lag je daar languit.

Zomer of winter, weer of geen weer, thuis de kachel oppoken en je ging. Er waren in die tijd missen om zeven, half acht en acht uur, en soms diende je meerdere missen omdat er niet genoeg misdienaars waren. Begravenissen en huwelijken waren altijd 's morgens en dan mocht je de klas uit. Wij vonden dat prachtig, maar zoals ons moeder wel eens vertelde, waren onze ouders daar niet altijd gelukkig mee. Soms had je ook op de zondag om drie uur het lof. Dat was wel eens lastig want je zat dan bij OJC op de Nieuwendijk. Om tien voor drie rennen en met een beetje geluk was je na de rust terug.

En dan het mooiste: we mochten mee op misdienaarskamp.

Prachtig interieur van de Lambertuskerk

Tot en met 12 jaar naar de familie Klaassen, familie van kapelaan Vogels, en vanaf 13 jaar naar de familie Smits. Vier dagen werd er gestreden om het vaantje. Hiertoe werden twee teams gekozen door de twee oudsten van dat jaar. Dat vaantje heeft altijd in de jongensschool in de korte gang gehangen, daar waar toen meester Eggenhuizen, Coppens en Westerlaken hun klas hadden.

Mister Dirks en Coppens leidden de spellen in goede banen terwijl mister Westerlaken voor de inwendige mens zorgde. Als

we in de bossen zaten, kwam kapelaan Vogels altijd op de fiets met een tuit limonade. 's Avonds als we in het strooi lagen om te gaan slapen, las mister Westerlaken altijd voor vanuit Heintje en Matje. Hij verzong er vaak zelf hele verhalen bij waarbij de tranen van het lachen over zijn gezicht rolden.

Ook hadden we een bonte avond, georganiseerd door onszelf, waarbij de ouders ook uitgenodigd werden. In mijn tijd waren vooral Joost van Iersel en Jan Beekveld de aanjagers. Ik herinner me nog

een zogenaamde televisie-uitzending waarbij Fer Groos een verslag deed van de formule 1 en zijn broer Frans buiten beeld de motoren nadeed. Een heuse kwis werd er gemaakt en een echt songfestival waarbij je twee nummers moest zingen.

Vol builen en schrammen kwamen we thuis. Ik de laatste keer met een gebroken been, maar daar kwam ik pas vrijdag na het bezoek aan het ziekenhuis achter. Het waren andere tijden, maar ik zou ze voor geen goud hebben willen missen.

Michiel van Heumen

Kerkkoor H

Afgelopen december is het kerkkoor van de p
risatie worden de relevante stukken overgedr
foto van het kerkkoor uit 1938, die in een hou
se-partout in karton waarop een gedicht en de

Frans Giesen. Jos v. Oesch. Piet v. d. Landt.

Barrie Lambmont Dir. Marinus Broeren Pres.

Leer Eern. Heer Pastoor P. Hoekx.

Bartien v. d. Steen. Farel Kemmers. Org. Janus v. d. Buijt.

Arnold Wonders. IIe rij v.l.n.r. Piet Diehlissen Jr.

Jan v. Baren. Bert Kuysmans. Johan v. d. Beyden

Jan Kuysmans. Jef v. Heeswijk. Piet de Bekker

Barrie v. d. Ven. Piet Eikhoudt. Grad v. Oesch

Linus v. d. Bluym. G. Comens. Toon v. d. Huispoort

IIe rij v.l.n.r. Marinus v. d. Landt. Piet Diehlissen Jr.

Thé v. Finksteren. Jees Ferkx. Jan v. Finksteren. Janus v. d. Buijt Jr.

Hintham 1938

De parochie Anna in Hintham opgeheven. Na inventariseren werden de archieven overgedragen aan het stadsarchief. Daaronder een mooie houten lijst achter glas zat. Daaromheen zat een paslijst met de namen van de koorleden stonden, alles uit die tijd.

Vereniging Lied.

(Uit het profaan repertoire)

Op tijd plezier, op tijd aan 't werk
Op tijd gezelligheid;
En altijd fier en altijd sterke
Tot helpen steeds bereid;
En zetten w'eens, één enk'le keer
De zorgen aan de kant....
Dan kent de vreugd geen grenzen meer,
Wij springen uit de band!"

~~~~~  
Solo. 1 Ober geef mij een cognac;  
" 2 'k Beloof dat ik 'n klare pak;  
" 3 Hoij een Pils, maar niet te klein;  
" 4 Hier moet een Trappisten zijn.

~~~~~  
Een dronk, een scherts, een lach,
De vrienden ied're dag.
Duo { Dat is, naar wordt verklaard
De dokter uitgespaard;
En zingt het leven dóór,
Als Bas of als Genoor;
Maar er zij even op gewezen,
't Is bepaald een goede raad:
" Houwt bij 't zingen en bij 't....drinken,
Stoeds de miaat!!!!

Hintham 1938.

Pietroms

Ronald van Grinsven

Onze buurman was een kluizenaar

Ons durpke heeft veel markante mensen gekend. Wij hadden er een als buurman: Frans Willemse, alias Franske de Pol.

Tja, Franske. Bijna altijd een sigaar in de mond, een klak op zijn kupke, kleding vol gestopte plekken en een markant gezicht maakte het plaatje af. Het leek of hij altijd kwaad keek. Kan ik ook wel snappen met twee van die vervelende buurjongens.

Toen mijn ouders in 1971 naast hem kwamen wonen, waarschuwden de mensen dat we hem niet binnen moesten laten. Hij pakt de beste stoel voor de tv en je krijgt hem niet uit huis.

Toen ik een jaar of vijf was, begon ik me te realiseren dat het niet een "gewone" buurman was. Franske woonde in een klein, enkelsteens huisje, had geen tv, in de avond liet hij zijn kraan druppelen in een emmer. Zijn krant las hij onder het licht van de lantaarnpaal, waar wij dan vaak tegen aanschopten zodat hij uitging. Franske kon dan geen letter meer lezen. Onze wraak omdat hij altijd onze ballen afpakte. Nee, van die "rotjong" als burens kon hij weinig velen.

Franske keek ook altijd binnen in de keuken wat wij aten, tot het moment dat mijn broer en ik ons verstopten achter de keukenkastjes. Toen hij kwam bleken door het raam en wij opsprongen, schrok hij zo erg dat hij over de heg waar hij overheen was gestapt terug in zijn tuin tuimelde.

Hij was ook de reden dat ik heel lang geen bloemkool lustte. Franske had een moestuin in zijn tuin waar hij van alles kweekte, ook bloemkool. We waren hem een keer aan het bespioneren door de heg en opeens haalde hij zijn ventielke uit zijn broek en pistte over de mooie grote bloemkolen. Dat was niet zo erg, totdat ik zag dat onze groenteboer onwetend over dit voorval de bloemkool meenam naar zijn groentezaak. Maar wat hij die bloemkolen heeft aangedaan, kreeg hij terug. Onder de heg liggend bespiedde hij eens een vriend stelletje. De jongen had dat door en pistte in de heg waar Franske onder lag.

Veel weg ging hij niet. Een keer kaarten per week, ik meende bij Van Alebeek die vroeger vlak bij de Heijmans-werf woonde. Voordat hij wegging, zette hij de klink van de deur in een "speciale" stand zodat hij kon zien of er iemand aan de deur was geweest. U raadt het al: wij draaiden de klink terug. En dan het gezicht van Franske als hij thuiskwam, zich afvragend wie er toch op zijn terrein was geweest. We moesten altijd waken als hij wegging want vaak fietste hij eerst een rondje om zo te kijken of de kust veilig was om echt weg te gaan.

In de tuin had hij een oud vervallen duivenhok. Vaak stond hij de duiven binnen te fluiten. De lakens bij ons aan de lijn waren voor ons gewillige items om mee te zwaaien zodat die duiven niet bij Franske op de klep landden. Hij heeft wat afgefloten.

Toen ik zijn foto kreeg, dacht ik: jij en onze kattenkwaadjeugd. Daar kan ik bijna een boek over schrijven.

Franske werd ziek en kort daarna overleed hij, in zijn oude woning. Zijn broek naast het bed, stijf van het vuil en vol met gestopte plekken, stond bijna zoals hij hem had uitgetrokken. Het leek wel of die zo weg kon wandelen.

Na de kerkmis en zijn begrafenis kwam het moment dat zijn huis en "inboedel" weg moesten. Ik heb nooit geweten dat Franske nog zo veel familie had; we zagen bijna niemand daar. Met aanhangers kwamen ze aan, het oude "schroot" verdelend dat hij achterliet, zoekend naar geld want ons mam had ze wijsgemaakt dat hij dat moest hebben, zelfs in de tuin werd er gezocht. Voor ons een heel spektakel, nog leuker dan een dagje Efteling.

Op het moment dat uiteindelijk zijn huisje plat werd gegooid, realiseerde ik me dat mijn jeugd voorbij was. Franske en zijn huis waren er niet meer. Mijn streken had ik ingeruild, de meisjes kregen de aandacht. Een hoofdstuk werd afgesloten, een deel dat je zonder het beseft nu nog zo veel mooie herinneringen geeft. Kijkend naar het nieuwe huis dat op de grond van Franske is gebouwd, zie ik dat oude stenen huisje soms nog staan en hem door de tuin lopen, met een grauw gezicht, fluitend om zijn duiven binnen te krijgen.

Onze wegen scheidden, Franske naar de "hemel" en ik moest de weg zoeken naar volwassenheid. Dat laatste is eigenlijk nooit gelukt. Diep in mijn hart ben ik nog altijd kind. Wat zou ik nog graag met wat streken Franske een poets bakken.

Kampement van Frederik Hendrik rondom het Kasteel Heynhuis, het huidige Kasteel Maurick

Hans Groenewoud

Bouwen aan de Linie 1629 op weg naar 2029

De betekenis van de herdenking van "De onafwendbare val van 's-Hertogenbosch", zoals Jeff van Schijndel het noemt in zijn boek.

Wij in Brabant spreken over de "onafwendbare val"; boven de grote rivieren zien ze het als de vreugdevolle herdenking van de val van 's-Hertogenbosch. Zelfs Joost van den Vondel vond het nodig om er een feestgedicht over te schrijven: "Zegesang", de overwinning op de "Moerasdraak". Wij Brabanders denken daar duidelijk anders over. De gebeurtenis heeft een heel grote invloed gehad op het verdere verloop van onze geschiedenis en tevens een onuitwisbare indruk

achtergelaten in het "Handboek van de krijgsgeschiedenis". Nog steeds behoort wat zich in 1629 rondom de stad 's-Hertogenbosch heeft afgespeeld tot verplichte kost bij hogere militaire opleidingen in vele landen.

Als heemkundekring bereiden we ons voor om de val van de stad in 2029 te herdenken. In dat jaar is het 400 jaar geleden dat dit ons is overkomen. De val heeft zoveel indruk gemaakt in de

geschiedenis van 's-Hertogenbosch dat een aantal verenigingen en stichtingen het op zich hebben genomen om een uitvoerend comité op te richten om hier vorm aan te geven. We hebben ons als heemkundekring aangesloten bij deze werkgroep, die is samengesteld op initiatief van de Vrijwilligersorganisatie "De Groene Vesting". Gezamenlijk maakt een groot aantal mensen, bestaande uit meerdere heemkundekringen, de gemeentes Vught, Heusden en 's-Hertogenbosch en Erfgoed 's-Hertogenbosch, zich sterk om in 2029 de herdenking vorm te geven.

Het voornaamste doel tijdens de herdenking is de Linie 1629 in de ommelanden van de vestingstad 's-Hertogenbosch weer tot leven te laten komen. De Linie 1629 is het meesterwerk van Frederik Hendrik en zijn waterbouwkundige ingenieurs, waardoor de verovering van de moerasdraak mogelijk werd. De motivatie van De Groene Vesting hiervoor is de groeiende belang-

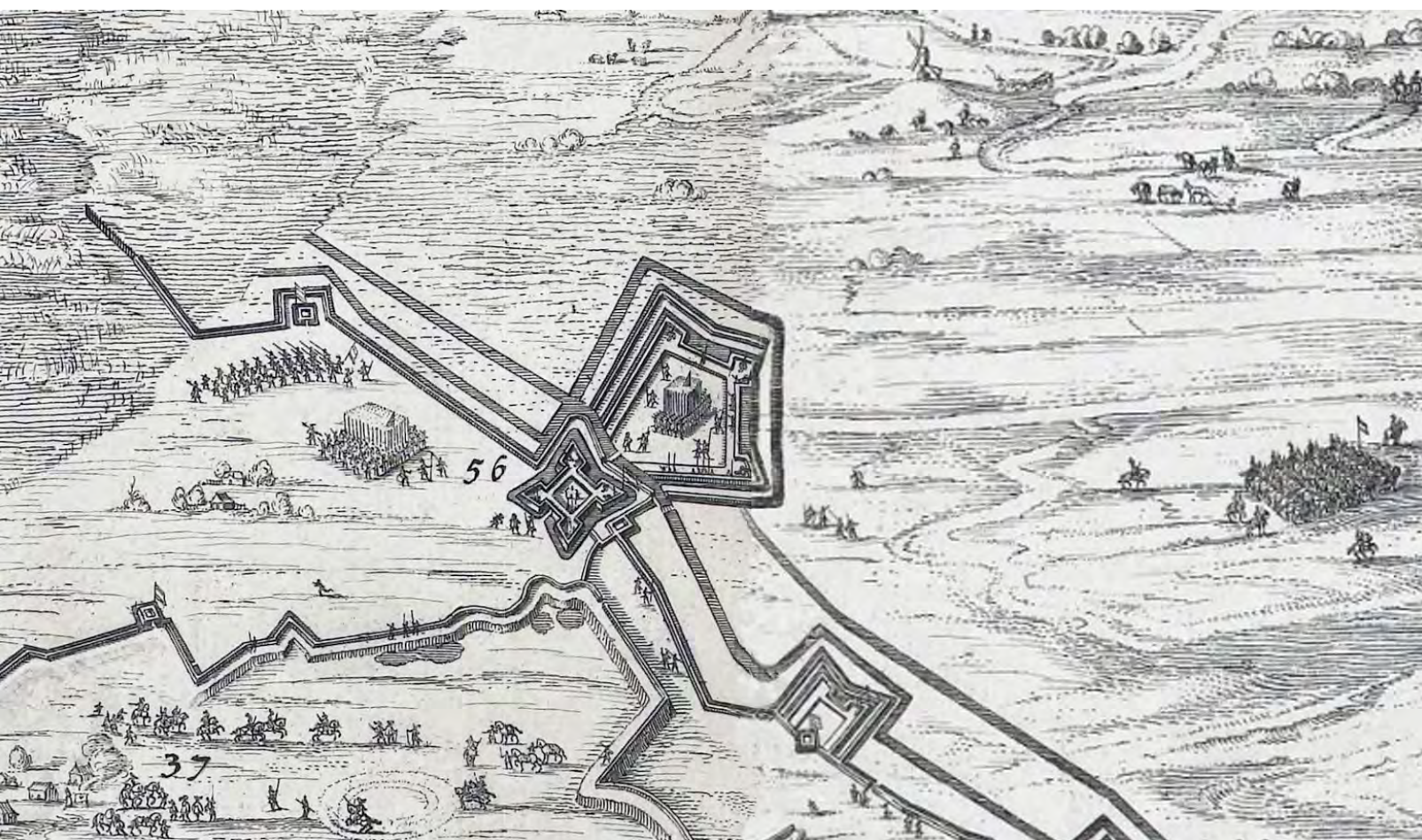
De linie rondom de vesting 's-Hertogenbosch OK

stelling voor cultureel erfgoed en voor een vitaal buitengebied. Zij doet dit met inzet van kennis, expertise en menskracht.

De Groene Vesting heeft hiervoor een masterplan ontwikkeld, waarin ze zich voorstelt hoe ze dat als vrijwilligersorganisatie ziet. Het masterplan "De Groene Vesting, een levende linie" uit 2009 gaat over het zichtbaar en beleefbaar maken van de Linie 1629 in vier landschappen

vallatielinies, via de studie van oude kaarten uit die tijd weer opnieuw zichtbaar te maken, ook in het landschap. Op vele plaatsen zijn ze nog steeds zichtbaar in het landschap. Een voorbeeld hiervan in onze omgeving is de Heinisdijk. Ook deze dijk maakte toentertijd deel uit van de linie, die werd aangelegd om zo dicht mogelijk bij de stad te kunnen komen.

Om een goede indruk te krijgen van wat er zich in

Fort Sint Anna

in het ommeland, zoals die zich in de loop van de tijd hebben gevormd. De westelijke gebieden tonen het Landschap van de Verbeelding, ten zuiden van de stad ligt het Landschap van de Beleving, het gebied ten oosten is het Landschap van de Verwijzing en het noordelijk deel toont het Landschap van de Ontwikkeling.

Daarnaast is geprobeerd de diverse linies die door Frederik Hendrik zijn aangelegd, de circum-

die tijd afspeelde, ook hoe mensen zich voelden binnen en buiten de vesting 's-Hertogenbosch, heeft De Groene Vesting een "Verhalenboek Linie 1629" samengesteld. Voor de ontwikkeling van de "Linie 1629 Fietsgids" en de "Linie 1629 Wandelgids" is hier dankbaar gebruik van gemaakt. Al fietsend of wandelend kunnen cultuurtoeristen en andere belangstellenden forten, schansen, dijken, vestingwerken en andere landmarks ontdekken. Via informatieborden zijn verwijzingen te vinden over belangwekkende de-

len van de Linie 1629 die (nog) niet zichtbaar gemaakt zijn.

Rol van Rosmalen

Het binnenkort door de Werkgroep 2029 van De Groene Vesting te ontwikkelen "Vijfjarenplan 2024-2029" zal gaan over het stimuleren van projecten en het mede uitvoeren van activiteiten die de weg plaveien naar 2029. De 400-jarige herdenking van het legendarisch beleg van 's-Hertogenbosch zal de vorm krijgen van een evenementenjaar voor een breed publiek. Daar toe zullen onder meer de thema's uit het Linieboek verder worden uitgewerkt. Centraal hierbij zal staan hoe de geschiedenis van dienst kan zijn voor de gebiedsontwikkeling van het ommeland. Te denken valt hierbij aan waterbeheer, duurzame landbouw, groene energie en natuurontwikkeling.

Alle deelnemers hebben een gebied aangewezen gekregen waarin ze activiteiten gaan ontwikkelen. Ook Rosmalen lag voor een deel binnen het circumvallatiegebied. Dat loopt voor ons ongeveer vanaf Coudewater, langs het gebied van het huidige Maximakanaal, een stukje in Het Ven, naar de Heinis en verder naar Orthen. Dit gebied maakte in 1629 deel uit van het "aanvalsgebied".

Op de uiterste noordoostelijke punt van de linie – aan de rand van het huidige Rosmalen – lag Fort Sint Anna. Op de kaart valt de specifieke vorm op. Het vierkante gebastioneerde fort is uitgebreid met een groot kroonwerk. Over dit fort is

echter weinig bekend, maar het moet tegenover het klooster "De Annenborch" gelegen hebben. Vanwege het aanhoudende oorlogsgeweld vestigden de kloosterzusters zich in 1582 definitief in 's-Hertogenbosch. Wellicht liggen nog restanten van het oorspronkelijke fort in de grond. Vlakbij, onder aan de Heinisdijk, was de cavalerie van Van Limburg Stirum gelegerd. Na 1830 werd net iets zuidelijker van het fort, in het verlengde van de Heinisdijk, "Fort Alexander" – als onderdeel van de stelling Hintham – gebouwd.

Het tegenwoordige Hintham vormde in 1629 het legerkamp van Ernst Casimir. Casimir was een volle neef van Frederik Hendrik en diens belangrijkste veldheer. Zijn kwartier huisvestte vijftig compagnieën, zo'n zesduizend man en ook nog eens twintig compagnieën ruitery. Midden in het kampement lag de splitsing van de weg Hintham met de Tweeberg, op de plek waar nu restaurant Montimar ligt. In augustus 1629 werd van hieruit geprobeerd het Hinthamer bolwerk en de Hinthamer Poort te benaderen door een gebied dat 's winters onder water stond en 's zomers een zandwoestijn was. Deze aanval mislukte.

Rol van Heemkundekring Rosmalen

Rosmalen ligt deels in het aanvalsgebied. Een nieuwe werkgroep binnen onze heemkundekring gaat zich daar specifiek op richten. We gaan proberen activiteiten en ideeën te ontwikkelen die betrekking hebben op wat zich in deze omgeving heeft afgespeeld. We willen dat voor een groot publiek zichtbaar maken. In het landschap zijn hiervan nog duidelijk vele sporen herkenbaar

Hans Groenewoud

Dronebeelden langs het Maximakanaal

Opnames vanuit de lucht vertonen raadselachtige ronde patronen.

In de uitbreiding van het Kanaalpark wordt op dit moment gewerkt aan de ontwikkeling van het "Voedselbos West". Dit gebied ligt tussen het Maximakanaal bij de sluis naar de Maas en de Blauwe Sluisweg. Een groep mensen is hier enthousiast mee bezig en maakt regelmatig drone-opnames van hun werkgebied. Begin dit jaar kwamen ze tot naar hun idee toch wel vreemde beelden.

Nadat ze na behoorlijk stevige regenval al bepaalde vreemde patronen in het landschap hadden gevonden, zijn ze met een drone verder gaan zoeken. Na bestudering van de gemaakte dronebeelden kwamen ze er nog steeds niet uit. Daarop hebben ze bij onze heemkundekring de vraag neergelegd of wij enige helderheid konden

geven omtrent de betekenis van de gevonden oneffenheden in het landschap aan de hand van de foto's.

De eerste foto is gemaakt kijkend in westelijke richting met op de achtergrond het Maximakanaal. Na een stevige regenbui zijn er in het landschap hoogteverschillen waarneembaar die duidelijke ronde patronen vertonen.

De tweede foto, ook weer kijkend in westelijke richting, laat hetzelfde gebied zien, maar nu na een droge periode. De patronen in het landschap zijn nog duidelijker zichtbaar.

Een andere mogelijkheid om het gebied te bestuderen is aan de hand van een satellietfoto. Weer

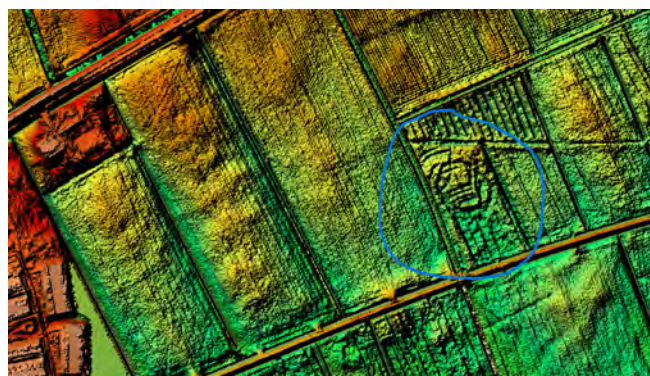

komen dezelfde patronen terug.

We zijn met de beelden op pad gegaan om te kijken of we een en ander helder kunnen krijgen. Allereerst heb ik Jeff van Schijndel geraadpleegd, de lezers welbekend van zijn boek over de onvermijdelijke val van 's-Hertogenbosch. Vraag: maakten de patronen deel uit van de circumvallatielinie uit 1629?

Jeff heeft de hulp ingeschakeld van een kenner van zéér oude kaarten. Al snel werd duidelijk dat dit niets te maken kan hebben met de circumvallatielinie. Op alle kaarten die daarover bekend zijn, komt dit gebied niet voor.

Vervolgens heb ik Wouter Loeff, historicus en hoofdredacteur bij Erfgoed Brabant, gevraagd naar de foto's te kijken. Hij heeft contact ge-

legd met een archeoloog. Deze herkende wel de evenwijdige strepen boven het ronde patroon: dit zouden rabatten van een voormalig bos kunnen zijn, maar hij kon geen uitsluitsel over de ronde patronen.

Met de tot nu toe verzamelde kennis ben ik op een aantal oude kaarten gaan zoeken. Op Topotijdreis kwam ik terecht bij een kaart uit 1925 waarop twee eendenkooien staan met duidelijk een bos eromheen. Ze zijn allebei gelegen in onze Rosmalense "Polder van der Eijgen". Mogelijk zijn de gevonden rondlopende patronen resten van een van deze eendenkooien?

Mijn voorkeur gaat dan uit naar de meeste linkse op onderstaande kaart uit 1925. Mogelijk weten lezers van de Rosmalla meer.

Driek van Grette

Èppelkes van Oranje

De wéék vur de pinkstere. Wè waar 't toch skón weer èn we zinne dus tege mekare: we vatte de fietse èn doen d'r lèkker ifkes út. Rontelum Den Bosch hedde zó'ne prachtige natuur èn God wit komme we Klaas van Bette mi "diej van hum" ók nog tege op hulliej elektrieke fiets èn ès we wè geluk hen zen d'r Tien èn Ant ók nog bèj.

Dus dinne we via de Spùrkstroat èn 't Preutelstrutje hier in Den Dungen richting Skèndel op af. Van wijte mende ik iemes te zien mi 'ne gróten hoed op in alderhaande klurre èn virre èn toeters èn bèlle èn weet ik wè "zè van hum" ammel in mekare frot èn ik docht toen al mee, mar menne God toch, mar menne God toch, 't zal toch niej woar zen dè Klaas èn "zen bétère helft" dè zen.

Èn doar heddet 't wir, ik ha gelijk, 't waar dus niej woar, ik ha me godsgruwelijk vergist, 't waar d'n uurste vogelverskrikker, die we zaage bè 'ne kirsboom, die ók nog 's goed verstopt zaat onder 'n net. Mar ge wit hoe spreuwe zen, die hange ès 't moet, d'r èige vur wè kirse nog op. Vandoar dus dieje vogelverskrikker um dè toch te vurkomme.

Meej dè ik dè zaag docht ik toch zonder èrg, zu Klaas van Bette zen "bétère helft", zó-w-es hij heur dik nuumt, mi hoed èn al ók onder zenne kirsboom zette um de spreuwe èn de mèrrels af te skrikke. Mar Driek van Grette toch, mar Driek van Grette toch, hoe moet dè toch mi òauw, dè gè toch zówiets in oewe kop hòalt, dè docht ik toch èn ik bòj Klaase èn "diej van

hum" mee, men eksuus òn, umdè ik toch niej krèk ès dieje verèkte vrèijkloot Tien wòd zen. Mar menne God toch, mar menne God toch!

We fietste same gezellig wijer over de Liesendse Weg richting Meulenèind èn doar erres in de buurt zage wèllie 'n stuk of wè skòn houtere bordjes in 'n stukske wèij stoan. Nou zen ons Bètje èn ikke alt zó neiskierig ès 'n gèit èn dus dinne we van de fiets af um ifkes te léze wè doar vur nètts waar. Vruuger wier doar in dè gebied veul hop getuld èn ware d'r ók héél veul klompemakers in dees streek. Ammel dus èrg intresant vur fietsers die doar van de natuur geniete èn, krèk ès wèllie, óók nog iets wille wete van hoe 't vruuger ammel waar.

We kieke nor al diej skón karsrèchte kannidas-se beum èn ons Bètje docht nog, mar menne God toch, mar menne God toch, hoe moet dè toch in deze ted mi diej beum. Och, zin ik toen, d'r lope tegeswórdig gelukkig ók nog boere zat op klompe in plòts van lèrze èn skoewn. Èn denk 's òn al diej toeriste, die 'n por klompe meejnimme um ze thaus te laote zien èn ge zult 't geleuve of niej, in men verbinding hurde ik toch al diej Japanners èn Chinezen thaus

zegge: zo'n houtere skoene drage ze in Holland vandaag d'n dag nog host allemòl.

Van links nor rèchts: Driek van Grette, zen bruur Albert, de lòttere kampiejoenbèkker van Rusmolle, èn zen bruur Piet.

Mar menne God toch, mar menne God toch èn ik zaag m'n èige, same mi men bruurs, nog zitte mi de klompe nog òn op 't skoolmuurke van de òuw jongesskool van mister Ceelen. Hier is nou vórt de Vreeburgpezaasie. Mar menne God toch, mar menne God toch, ès ons klèinkender dè toch zun zien, dan zun ze zegge, mar opa toch, mar opa toch, mi diej klompe òn, mi diej klompe toch òn èn dieje kòal geknipte kop dur kapper Saar, mar opa toch, mar opa toch... Kèk toch 's goewd, kèk toch 't goewd... ge waart toen al modèrn, want ge kost oew onderboks al zien, al is 't dan niej van bove, mi de mèrkenaaam, die iedereen moet zien, op d'n illestiek, mar onder bè de pèp, mar opa toch, wè vur skut toch, wè vur skut toch. Mar jon-

ges toch, mar menne God toch, mar Anna van Driek van Grette toch, dè gè men toen toch zó de stroat op het loate gaan. De Rusmollese minse zulle zeker gezeet hebbe, moet dè doar skoolmister worre of meskien wèl pestoor. Mar menne God toch, mar menne God toch.

Kapper Saar is Henk Gloudemans

Diej foto, docht ik meejpasant, die moet rond 1948 gemakt zen èn al fietsende docht ik toen òn de Rusmollese middelstand, diej de stroate nog bevolkte, umdè ze nog deur vur deur afgonge. De bèkkers van de Krausstroat èn van Hinthum, Pietje v.d. Wielen van de Malleskamp èn bèkker Bies, Mrienus de Jong, Kees van Rusmolle, de Zuijl èn Gret de Werd, ammel ùit 't tùrp. Wè is dè toch mi men, dè ik toch zó ben. Ik docht òn Sjaan de romboer van Linnard van Grinsven ùit de Krèijestroat èn òn Nol Meties,

Het gezin van bakker Marinus de Jong: Thea, Marinus zelf, Toos (die we nog kennen als kleuterleidster), Broer (Lambert), Annie, Anna de Jong-Hanegraaf, Riek en Ad

Melkboer Linnard van Grinsven in de Striensestraat

de gruunteboer ùit diej òuw afgebroke wun-
ninge in de Stesjonstroat. Ès 't régende, dan
riep Nol kèijhard: Sjaan, zet oew tuite toch ope,
dan hedde gratis èn vur niks oew uurste winst.
Wè jammer toch, Sjaan, dè de mülkepap in de
flesse zit mi 'ne kapsuulen dop d'rop, anders...
Sjaan, ók niej mis, riep dan wir trug: Nol, ès ik 't
goewd ziej, dan kan dieje slòaj op jouw kar ók
wèl wè wòtter gebrùike.

Linnards zoon Sjaan bij zijn melkwagen

Mar menne God toch, mar menne God toch,
wènne prachtige ted waar dè toch. Ik zaag in
men verbilding d'n òuwe Jan Tiebosch van de
stinhòuwer ùit d'n Meulenhoek mi zen bakfiets
mi zwarte kirse d'r op, mi skoolbèl èn al dur
ons stroat fietse èn ik hurde 'm roepe: mooie
Uujese Zwarte vur 'n kwartje 't deuske. Mar
menne God toch, mar menne God toch, doar
hedde men toch wir. Vandaag d'n dag zut ie

zeker "diej béter helft" van Klaas van Bette veur op die kar zette ès 'n sórt van reklame, mar tegelijk ók tege de spreuwe èn vur hum èiges meej ès 'n sórt van parresol of pèrrepluuj tege de regen. Mar Driek van Grette toch, dè ha'k van òauw toch niej verwaacht, heur ik nou Klaase al zegge. Mar Tien ruupt vanùit Vorstenbosch: héél goewd, Driek van Grette. Héél goewd gedoan.

Onderweges moese wèllie nog ifkes goewd ùitkèke, umdèt 'r 'n PostNL-buske ònkwaamp. Wè is dè toch, wè is dè toch mi dieje post van tegeswórdig, docht ik nog èn ik zaag ons Rusmollese postboys in de ted van de PTT van Jan Wijns nog dur Rusmolle sjeze op hulliej fiets: Tóóntje èn Theo van Mrienus van de Wijst, Tóónje èn Mrienus van Klaas èn Dórra van Liempt, Ad van Frans van Liempt, Piet Verstappen èn de snèlpost Tóóntje de Smid èn nuum mar op. Mar menne God toch, wènnè ted waar dè toch!

't Waar de ted dèt Venróóijke van 't gemintehaus inne keer int joar dur hil Rusmolle gong um plòtjes te drèije vur 'n dùbbeltje vur 'r Rooie Kraus. Enkelde jonges ùit ons dùrp han bè Bètsie de wonderdokter 'n èppelke wegge-

hòald. Weggehoald? Neej, loat ik liever zegge, gewóón gevat. Diejen hof laag oolling ope. Ge kost 'r zó in èn ùit. De gòas èn de peul ware zó rot ès wè, krèk ès die gruun appels, diej vol wùrmsteek zaat. Nou skent de wonderdokter diej jonges toch gezien te hebbe. Ik kèk doar niej van op, ze waar per slot van rékening ók WONDERdokter èn nou ha zè toch de pliesie, ge wit wèl Verstappes de wachtmister èn d'n Brok, gevraagd doar 's nor te kèke. De pliesie wiester ginne road mi èn zin toen toch tege die jong: ès gèllie dè nog inne keer doet, dan gòdde gèllie nor 't spinhaus onder 't ròadhaus, wor gróte spinne zitte. Nou, gèllie snapt wèl, diej jonges bibberde van skrik èn piste host in hullie boks. Onze vòdder die docht, nou gò-j-ik toch 'n geintje ùit hoale toen ie Venróóijkes in de stroat zaag. Hij zi: ik wil dè ge rècht vur de deur van Bètsie de wonderdokter 't plòtje drèjt van: doar zen de èppelkes van oranje wir, sienusappele zuukt ze zèlf mar ùit, gróte èn klèine ik heb ze in elke moat. Ik mèn dè Max van Praag dè toenderted zong. Mar menne God toch, mar menne God toch, dè nuume ze dan tegewórdig d'n goeien òuwen ted.

Mar menne God toch, mar Rusmolle toch... Wè bende toch veraanderd. Mar Driek van Grette toch, dè gè dè toch ammel nog wit. Mar minse toch. Driek ha geluk in de Krommenhoek zen jeugd en jong jòrre te hen durgebrocht. Léve dus de Krommenhoek, 't skònste stukske van Rusmolle oit!

Tis krèk ès 't liedje ùit de Rusmollese revuu van vruuger zi: ik heb heimwee nor de Krommenhoek, wè zu dè toch zen. Hedde gèllie dè ók wèl of li dè soms òn men?

Het bidprentje van Betsie Duffhues

Zr. Francesco van Pinxteren

Henk Savelkouls en Hans Groenewoud

Twee sterke vrouwen uit onze omgeving die het verschil maken

Deel 1: Francesco van Pinxteren

Als we verhalen vertellen, gaat het meestal over stoere, sterke mannen uit ons verre of nabije verleden. In een serie van twee artikelen willen we echter de levens beschrijven van twee sterke vrouwen, die door hun leefwijze diepe indruk hebben gemaakt op de wereld om hen heen. We willen twee vrouwen uit onze naaste omgeving herdenken, die ondanks of mede doordat ze beiden religieuzen waren, door hun gedachtegoed hun stempel hebben gedrukt op vele vrouwen én mannen. Als eerste willen we Zr. Francesco van Pinxteren aan u voorstellen. In de volgende Rosmalla is het de beurt aan Zr. (Mère) Augustini van Nuland.

Op Wikipedia vinden we de volgende tekst: "Pinxteren, Antonetta Johanna van, (klooster-naam: zuster Francesco), feministisch-theologe (Nuland 30-8-1916 – Kruisstraat, (Parochie Nuland) 25-5-1988). Dochter van Franciscus Johannes van Pinxteren, destijds hoofdonderwijzer van de school op de Kruisstraat, en Fransiska Wilhelmina van der Biezen."

Antoinette groeide op als oudste in een gezin van negen kinderen, geboren in het Schoolhuis in de Kruisstraat, waar haar vader hoofd van de jongensschool was. Zij bezocht de lagere meisjesschool in het dorp Nuland, die werd geleid door de zusters van de congregatie "Dochters van Maria en Jozef" uit 's-Hertogenbosch, beter bekend als de zusters van de Choorstraat of in de Bossche volksmond: "de meisjes van pastoor Heeren". Deze kloosterorde zou rond 1950 in Nuland het Kloosterrusthuis St. Jozefoord oprichten.

Na de lagere school volgde Antoinette de multioopleiding op het internaat van de zusters in Best. Na in 1932 het diploma te hebben behaald, hielp zij haar moeder een tijdlang in de huishouding. In deze jaren raakte zij, naar eigen zeggen, steeds meer geboeid door het geloof en besteedde ze veel aandacht en tijd aan gebed.

Tegen de zin van haar ouders trad Antoinette in 1937 in bij de zusters van de Choorstraat. Als kloosternaam koos zij Francesco, verwijzend naar Franciscus van Assisi, die, naast de 16e-eeuwse mystica Teresa van Avila, de belangrijkste inspiratiebron vormde voor haar religieuze leven.

Aangezien haar congregatie onder meer werkzaam was in ziekenzorg voor reuma en orthopedie en in verschillende vormen van gewoon en buitengewoon onderwijs, behaalde Zr. Francesco in 1941 de lagere onderwijsakte op Kweekschool Concordia. Vervolgens werkte zij tot 1955 als onderwijzeres met moeilijk opvoedbare kinderen op het Pedagogisch Instituut te Nijmegen, aan de voet van de oprit naar de vooral door reuma en orthopedie bekende Sint Maartenskliniek. Naast haar werk studeerde ze tegelijkertijd aan de Katholieke Leergangen in Tilburg voor de hoofdakte en voor de akte pedagogiek MO-A; in 1956 slaagde ze tevens voor de akte MO-B. Daarna gaf ze tot 1965 les in het vak pedagogiek aan Kweekschool Concordia van haar congregatie in 's-Hertogenbosch.

In de periode 1971–1985 maakte de orde waarvan Zr. Francesco deel uitmaakte een turbulente periode door. Juist in dit tijdsbestek heeft ze veel voor haar medezusters betekend. Er ver-

anderde veel, zo veel dat niet iedereen dit kon volgen. Dat proces, door Zr. Francesco samengevat als 'niet zuster-zijn, maar zuster-worden', was van cruciaal belang voor het voortbestaan van het gemeenschapsleven binnen de orde. Om dat doel te bereiken, waren er vele door haar begeleide groepsbijeenkomsten.

Jarenlang was het een komen en gaan van zusters om elkaar beter te leren kennen tijdens zogenoemde "open avonden" in Nuland. Met haar aanpak van de groepsdynamiek en haar bijbels georiënteerde overwegingen oogstte Zr. Francesco ook buiten de congregatie veel waardering. Binnen het landelijk dispuut over de verbetering van de maatschappelijke positie van de vrouw stond zij hoog in aanzien. Als hommage aan haar werk, en voor het werk dat vrouwelijke religieuzen, of "religieuze vrouwen" (een term die haar voorkeur genoot), voor de samenleving verrichtten, ontving zij in december 1986 de Harriët Freezerring van het feministische tijdschrift Opzij. Een enorme waardering voor het vele emancipatoire werk dat ze heeft verricht. Ze bewees dat "religieus zijn" én "feministisch zijn" heel goed samengaan.

Maar niet alleen binnen de orde en niet alleen in woord en geschrift, maar ook als bestuurslid van tal van instellingen en organisaties trachtte Zr. Francesco haar denkbeelden uit te dragen. In de wereld van kloosterzusters gold zij als toonaangevend op het gebied van de vernieuwing van het leven van religieuzen, en als zodanig was zij van 1980 tot aan haar dood actief in de werkgroep Vrouwencontacten van de Stichting Samenwerking Nederlandse Vrouwelijke Religieuzen, eerst als lid en vanaf 1986 als voorzitter.

Zr. Francesco met de Harriët Freezerring

Ze was ook heel actief in de Mariënburgvereniging, een groepering die pleitte voor meer democratie in de rooms-katholieke kerk.

Bij Zr. Francesco gingen kritische maatschappelijke betrokkenheid en zorg voor de zwakken hand in hand met een grote persoonlijke vroomheid. Zij vermeerde polarisatie maar zocht naar wat mensen samenbindt. Uit haar theologische inzichten blijkt een groeiende waardering voor de rol van de leek in de kerk, in het bijzonder die van de vrouw. Zij trachtte de oecumenische gezindheid en de interconfessionele dialoog te bevorderen en bepleitte openheid van de kerk voor maatschappelijke noden. Deze inzichten droeg zij uit in lezingen en trainingen voor religieuzen, in cursussen voor oecumenische, vrouwen- en bijbelgroepen en in radio-uitzendingen.

Zr. Francesco met de Harriët Freezerring

Ze nam ten aanzien van de rol van vrouwen in de rooms-katholieke kerk vaak standpunten in die niet altijd overeenkwamen met de officiële interpretatie van de kerkelijke leer. Zo verklaarde zij bijvoorbeeld in reactie op de actiegroep Wij Vrouwen Eisen, die streed voor legalisering van abortus, weliswaar niet voor abortus te zijn maar ernstige bezwaren te hebben tegen de aanpak van deze kwestie waarin mannen oordeelden en vrouwen geen stem hadden. Een aantal van haar teksten verscheen twee jaar na haar overlijden in de bundel "Al gaande zal je kracht vermeerderen".

Binnen haar klooster was zij de eerste die afzonderlijk ging wonen, eerst in een afgetimmerd gedeelte van de slaapzaal, later in de

voormalige knechtswoning bij het moederhuis. Hier bracht zij de laatste jaren van haar leven door, mediterend, lezend en werkend, als een in brede kring gerespecteerde autoriteit. Antoinette van Pinxteren stierf op 25 mei 1988 in Nuland in de leeftijd van 71 jaar.

Uit bovenstaand verhaal mogen we concluderen dat de Nulandse Antoinette van Pinxteren veel heeft bijgedragen aan de vernieuwingen binnen haar kloosterorde, maar ook binnen de kerk als geheel. Als speciaal eerbetoon is ze opgenomen in de lijst van "1000 belangrijke vrouwen van Nederland" van het Huygens Instituut. Haar werk heeft immers heel veel mensen, en vooral vrouwen, steun gegeven. Ze was een waar feministe vanuit haar diep religieus gedachtegoed.

Uitgave van

Rosmalla

De volgende uitgave
verschijnt:
september 2024

